

Välfärdsplan för åren 2023 – 2025

Under de kommande åren kommer tyngdpunkten i arbetet med att främja hälsa och välfärd att präglas av den nya välfärdsstrukturen. Vad är kommunens ansvar och vad är det nya välfärdsområdets ansvar bör klargöras och nya rutiner och nätverk växer fram.

Välfärdsområdet har en egen välfärdsplan med följande tyngdpunktsområden:

- främjande av god hälsa och sunda levnadsvanor
- främjande av mental hälsa och förebyggande av rusmedelsmissbruk
- främjande och upprätthållande av funktionsförmåga
- delaktighet samt främjande av trygghet.

Välfärdsområdets tyngdpunktsområden beaktas enligt befolkningssegmenten; barn, unga och familjer, den arbetsföra befolkningen och äldre befolkningen. I planen definieras vem som ansvarar för utförandet. En betydande del av åtgärdernas hänvisas till kommunerna, och/eller kommunerna i samarbete med tredje sektorn eller i samarbete med välfärdsområdet.

Pedersöres välfärdsplan bör framöver ta ställning till hur man i kommunen ska jobba för att svara mot välfärdsområdets målsättningar kring främjande av hälsa och välfärd. Det kommunvisa åtgärderna bör definieras i kommunens egen välfärdsplan. Välfärdsområdets mål är bl.a. att "Erbjuda alla barn möjlighet till en kostnadsfri hobby med låg tröskel" och ansvaret för att förverkliga åtgärder hänvisas till kommunerna. Förslag till åtgärder finns uppräknade men framöver bör vi göra egna avvägningar för hur vi använder resurserna och vad som är möjligt att genomföra.

Välfärdsområdets utkast till välfärdsplan för perioden 2023-2025 i bilaga.

Därutöver är ett lagförslag under arbete kring minimiinformationsinnehållet i kommunernas välfärdsberättelser och planer som redan beaktas i den statistik som finns i denna välfärdsberättelse 2017 - 21. Allmänna trender kan således utläsas även ur denna statistik.

Tiden efter coronapandemin

Kommunen har de senaste åren fått extra statsunderstöd för att bättre kunna hantera de negativa effekterna av coronaepidemin. Vi har tyvärr sett att den utdragna Corona-epidemin försämrat utgångsläget för många elever och vi ser att behoven av stöd och specialundervisning ökar. Vi följer också nu upp inlärningsresultat och välmåendet bland barn och unga med tanke på att vi vet att riktade insatser kommer att behövas under en längre tid framöver. Som ett exempel i den senaste "Hälsa i skolan" undersökningen ser vi att de senaste två åren medfört konsekvenser som vi behöver kunna hantera. Bland annat ser vi att konflikter inom familjerna ökat och det lyfter speciellt pojkarna upp i vår kommun.

Vi ser också en ökning av elever som inte kommer till skolan på grund av socioemotionella problem. Så kallade hemmasittare är tyvärr ett problem som även finns i Pedersöre. Nya pedagogiska modeller för att förhindra detta utprövas nu i kommunen.

Systematisk utveckling och stärkande av den generellt inriktade elevhälsan i Pedersöre kommun

Vi har speciellt de senaste åren sett att vi behöver prioritera insatserna då det gäller den generellt inriktade elevhälsan. I kommunen finns utarbetat en handlingsplan i form av ett årshjul för elevhälsa. Alla skolor och förskolor använder nu detta årshjul. Kommunen har många verksamhetspunkter och vi behöver mera systematiskt och handgripligt stöda och coacha enheternas personal då det gäller att sätta igång verksamheten som berör den generellt inriktade elevhälsan. Viljan är stor att jobba förebyggande men vi behöver fortsätta ge mera stöd till personalen hur man verkställer olika aktiviteter.

Både från elevhälsapersonalen och från lärarhåll sägs tydligt att behovet av generellt inriktad elevhälsa i kommunen är stor. I Pedersöre kommuns befolkning är andelen barn och unga förhållandevis stor. Kommunen kännetecknas av familjer med många barn och vi har sett att familjernas ork och mående har påverkats av coronaepidemin. Behovet av kurators- och skolpsykologtjänster har ökat kraftigt där resurserna nu binds upp av akuta elevhälsaärenden. Skolornas lärare behöver få mera stöd i att implementera och verkställa de åtgärder och teman som finns angivna i elevhälsans årshjul och i skolornas elevhälsaplaner. Vi ser att vardagen i skolorna är hektisk och därför behöver vi hjälpa skolorna att kunna prioritera och rikta in stödinsatserna där de behövs. Ett övergripande mål är att få till stånd ett mera systematiskt och fokuserat elevhälsaarbete på alla skolor. Alla elever ska få stöd för ett mera hållbart välbefinnande. För att garantera likvärdig service i alla skolor behövs stöd och coachning åt lärarna. I den hektiska skolvardagen är det lätt hänt att prioriteringarna blir fel och att man tappar fokus. Viljan hos våra lärare och elevhälsapersonal är god men vi behöver bli bättre på att fokusera och arbeta mera långsiktigt. På detta sätt uppnås också konkreta resultat. Att skapa en bestående förändring tar tid. Uthållighet och fokus i arbetet är viktigt om ni ska uppnå systemeffekten, dvs att alla är med på tåget! (Se t.ex. Uljens & Smeds-Nylund 2021. Pedagogiskt ledarskap och skolutveckling. Studentlitteratur)

Från och med 2023 tillämpas den koefficientbaserade tilldelningen av statsandelar för välfärdsfrämjande arbete fullt ut redan från 2023. Den sk. Hyte-koefficienten inkluderas i välfärdsplanen för att möjliggöra en kontinuitet i uppföljningen. I välfärdsplanen följer man också upp de processindikatorer som begärs av staten för att beskriva vilka resurser kommunen har för att främja välfärd och hälsa.

Den statistik som efterfrågas är omfattande men framför allt krävs ett tvärssektoriellt samarbete och ett nytt tänkesätt, exempelvis gällande hur man i beredningen av ärenden ska beakta hur olika åtgärder påverkar invånarnas hälsa och välmående, detta gäller framförallt motionsfrämjande åtgärder.

En del saker har åtgärdats, bland annat har en person utsetts till ansvarig för hälsa- och välfärd, och det borde framgå av statistiken. En viss fördröjning kan förekomma men det finns även direkta fel i statistiken. Exempelvis ska kommunerna svara på frågan "Utnyttjas invånarråd och forum vid planeringen och utvecklandet av kommunens tjänster?". Ja ger 100 poäng, nej eller inget svar ger 0 poäng. Pedersöre har 0 poäng, vilket inte överensstämmer med verkligheten. Vid flertalet tillfällen har invånarforum och diskussionsmöten för intresserade ordnats under de två senaste åren, bland annat har skolfrågor och vindkraftsstrategin samt delaktighetsträffar på bibliotek kring den allmänna servicen på lokal nivå dryftats men detta framgår inte av statistiken.

För att statistiken ska bli rätt krävs en bättre intern uppföljning. En årsklocka för vård- och omsorgssektionen bör utarbetas samt en arbetsordning för hur hälso- och välfärdens nyckeltal ska bearbetas i det praktiska arbetet och vem som sköter uppföljningen och rapporterar den vidare till vård- och omsorgssektionen. När skall den årliga välfärdsberättelsen presenteras för fullmäktige, vad är den sektoröverskridande arbetsgruppens uppgift osv. Ramarna för välfärdsarbetet bör bli tydligare. Av årsklockan bör framkomma vilken statistik, bland annat Teaviisari enkäter, som ska redovisas när och av vem. Detta är avgörande för att arbetet ska framskrida men också för att Pedersöre ska erhålla

statsandelar för det arbete som vi redan gör i kommunen. Målsättningen bör också vara att bli bättre och samtidigt öka statsandelen för det förebyggande arbetet.

Avdelningarna tar ställning till den godkända välfärdsplanen och den statistik som finns i välfärdsberättelsen. Avdelningarna bör ta ställning till välfärdsplanen i form av en åtgärdsplan och åtgärdsplanen hänvisas till Vård- och omsorgssektionen. Målen för välfärdsarbetet inkluderas i budgetmålen från och med hösten 2023.

Tabell: Indikatorer som beskriver kommunens verksamhet och som används vid fastställandet av tilläggsdelen för främjande av välfärd och hälsa i kommunerna. I tabellen för Pedersöre anges

Indikator	Hela landet	Österbotten 2021 Kommunernas medeltal	Pedersöre kommun 2021	Pedersöre kommun 2022
Granskning av skolmiljöns sundhet och trygghet samt av välbefinnandet i skolan med tre års mellanrum. m. Granskningen verifieras med en granskningsrapport. (Sotkanet 5397)	89	Ingen uppgift	93	Ingen uppgift
Elevernars totala frånvaro från skolan följs upp i hela skolan. %-andel vägd mot elevantal. (Sotkanet 5313)	70	48	63	63
Skolan har långa raster för motion. %-andel vägd mot elevantal. (Sotkanet 5316)	60	57	64	64
Skolan följer Statens näringsdelegations rekommendation för skolbespisningen om ordnande av skollunch och mellanmål. %-andel vägd mot elevantal. (Sotkanet 5317)	70	47	55	55
De tjänsteinnehavare som ansvarar för motionsfrämjandet deltar i organens förhandsbedömning av konsekvenserna. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5320)	56	38	Ingen uppgift	0
Kommunen sammankallar regelbundet motions- och idrottsföreningar till gemensamma möten. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5321)	73	69	Ingen uppgift	100
Det rapporteras årligen om barnens och de ungas motionsaktivitet i kommunens välfärdsrapport eller i en motsvarande berättelse. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5323)	54	31	Ingen uppgift	0
I kommunen ordnas riktade motionsgrupper för barn och unga som inte är med i idrottsföreningarnas verksamhet. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5327)	77	85	Ingen uppgift	100

Kommunen har en tväradministrativ arbetsgrupp som behandlar motionsfrämjande. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5328)	83	58	Ingen uppgift	100
I kommunens revisionsnämnds revisionsberättelse bedöms per fullmäktigeperiod hur kommunens välfärds- och hälsomål har genomförts. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5330)	49	14	0	0
I kommunens budget och ekonomiplan definieras för budgetåret mätare, genom vilka genomförandet av målen för främjandet av befolkningens välfärd och hälsa följs upp. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5331)	78	50	100	100
Kommunen har en särskilt utsedd sakkunnig, planerare eller motsvarande som samordnar arbetet med att främja välfärd och hälsa. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5333)	89	50	Ingen uppgift	0
Vid planeringen och utvecklandet av kommunens tjänster utnyttjas invånarråd och forum. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5335)	77	79	Ingen uppgift	0
Till fullmäktige rapporteras årligen om befolkningens levnadsvanor och om de förändringar som skett i dem. Ja/Nej eller ingen uppgift. (Sotkanet 5336)	69	43	0	0

Indikatorer som beskriver resultatet av kommunens verksamhet och som används vid fastställandet av tilläggsdelen för främjande av välfärd och hälsa.

Indikator	Hela landet	Österbotten 2020 el.21 Kommunernas medeltal	Pedersöre 2021	Pedersöre 2022
Upplever sitt hälsotillstånd som medelmåttigt eller dåligt, andel av eleverna i årskurs 8 och 9, Sotkanet 5301 (Hyte)/ 286 (jämförelsestatistik)	25,7%	26,6%	44 (Hyte) 28.2%	44 (Hyte)
Övervikt, andel eleverna i årskurs 8 och 9, Sotkanet 5303 (Hyte) / 3906 (jämförelsestatistik)	18%	19,4%	58 (Hyte) 22.3%	58 (Hyte)
Uppgifter ur Statistikcentralens examensregister om personer i åldern 17–24 år som står utanför utbildning, andel av befolkningen i samma ålder, Sotkanet 5304 (Hyte) /3219 (jämförelsestatistik)	7,8%	6,4%	38 (Hyte) 7.6%	55 (Hyte)

Uppgifter ur Institutet för hälsa och välfärds utkomstregister om personer i åldern 25–64 år som fått långvarigt utkomststöd, andel av befolkningen i samma ålder, Sotkanet 5306 (Hyte) / 234 (jämförelsestatistik)	2,8%	1,5%	26 (Hyte) 0.4%	100 (Hyte)
Uppgifter ur Pensionsskyddscentralens pensionsstatistik om personer i åldern 25–64 år som får arbetsoförmögenhetspension, andel av befolkningen i samma ålder, Sotkanet 5307 (Hyte) / 306 (jämförelsestatistik)	5,3%	6,3%	100 (Hyte) 4.6%	100 (Hyte)
Uppgifter ur Institutet för hälsa och välfärds statistik över specialiserad sjukvård och primärvård, vårdanmälningsuppgifter om vårdperioder i anslutning till fallolyckor bland personer som fyllt 65 år i jämförelse med 10 000 personer i samma ålder, Sotkanet 5308 (Hyte) / 3959 (jämförelsestatistik)	343 st	264 st	35 (Hyte) 217 st	100 (Hyte)

Kommunens satsningar och löpande verksamhet ska öka invånarnas välmående i grupperna:

- Barn, unga och familjer
- Vuxna i arbetsför ålder
- Den äldre befolkningen

Uppföljningen sker statistiskt och målsättningen är att få den statistik som identifierats som negativ i välfärdsberättelsen för 2017 - 21 till en mera positiv riktning.

För att statistiken ska vara ett ändamålsenligt arbetsredskap och möjliggöra satsningar på exempelvis unga, bör Pedersöre få tillförlitlig statistik kring ungas välmående när det gäller studerande inom yrkesutbildningen. Statistiken kopplas till läroanstaltens placering, inte de studerandes boendeort.

Arbetet med barnvänlig kommun får genomslagskraft inom alla sektorer. Målmedvetna satsningar bör göras sektoröverskridande för att främja barn och ungas välmående.

Satsningar på rörelse och motion inom alla åldersgrupper bör göras. Arbetet med motionsrådgivning och olika målgruppsinriktade rörelseprojekt bör initieras och fortsätta. Olika modeller för att öka rörelse i vardagen bör testas och utvärderas för att om möjligt förbättra resultaten i Move-test och öka rörelseförmågan. En meningsfull fritid för alla åldrar men framför allt för barn och unga och för seniorer är en viktig del av det hälsofrämjande arbetet. Det finns också forskning som styrker att fysiska aktiviteter är positivt för det psykiska måendet, ökar koncentrationsförmågan och förbättrar inlärningen. Satsningar som får både unga och äldre i rörelse borde således ge statistiskt resultat på många områden.

För att förebygga vanliga folksjukdomar så bör vardagsmotionen öka. Kunskap om kostens inverkan på det egna måendet är mycket relevant för att minska andelen överviktiga. Det är problematiskt att 22 % av alla elever i åk 8-9 2021 är överviktiga men det är inte heller oproblematiskt att prata om vikt och behovet av viktnedgång bland tonåringar. Här krävs gemensamma insatser och stöd och upplysning till bland annat föräldrar som sätter grunden för barns kostvanor. I första hand är det Valfärdsområdets uppgift men kommunen kan göra stödande insatser med olika kampanjer och genom målmedvetet arbete redan inom småbarnspedagogiken. Motionsrådgivarens arbete och Medborgarinstitutets kursverksamhet är också en del av helheten.